

До разової спеціалізованої ради ДФ 58.053.031
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Никифорчук Жанни Василівни

на тему: «Формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в
читанні майбутніх богословів»

на здобуття ступеня доктора філософії

зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Освіта / Педагогіка,

подану до захисту у разовій спеціалізованій раді ДФ 58.053.031

у Тернопільському національному педагогічному університеті

імені Володимира Гнатюка

Актуальність теми дослідження У складних реаліях сьогодення богослови реалізують складні професійні завдання, і для успішного їх виконання обов'язковим є володіння іноземною мовою, яка розглядається не тільки як засіб міжкультурного спілкування, а й як своєрідний інструмент пізнання іншої культури та пропаганди власної. Високий рівень сформованості компетентності у читанні уможлиблює читання фахової літератури в оригіналі, участь у міжнародних конференціях, семінарах і тренінгах; закордонні відрядження; проведення богослужінь. Недостатній рівень зазначеної компетентності, необхідність впровадження в систему освіти України європейських стандартів мовної освіти, потреба у створенні спеціальної методики навчання майбутніх богословів іншомовного читання зумовили актуальність рецензованого дослідження.

Окремі аспекти розвитку професійно орієнтованої компетентності у читанні майбутніх фахівців вже привертали увагу науковців, однак дотепер не була розроблена методика навчання іншомовного читання майбутніх богословів.

Зважаючи на усе зазначене, тема рецензованого дисертаційного

дослідження – «Формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів», є актуальною і спрямованою на розв'язання практичних потреб навчання професійно орієнтованого читання.

Наукова новизна результатів проведених досліджень та їх наукова обґрунтованість. Наукові положення, що містяться у дисертаційному дослідженні, є аргументованими, ґрунтуються на сучасних досягненнях методики навчання іноземних мов і культур, опираються на дослідження провідних вітчизняних та зарубіжних учених. Сформульовані авторкою висновки та пропозиції підтверджують результати експериментального дослідження.

Дисертація містить елементи наукової новизни, а саме: вперше теоретично обґрунтовано, практично розроблено й експериментально перевірено методику формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, яка передбачає три етапи (дотекстовий, текстовий та післятекстовий); використання системи вправ і завдань, що співвідноситься з визначеними етапами, розроблена з урахуванням лінгвістичних особливостей текстів релігійно-богословського змісту, містить три підсистеми вправ і завдань з відповідними групами вправ і завдань та спрямована на розвиток психологічних механізмів читання, формування вмінь ознайомлювального, переглядового та вивчаючого читання, вміння використовувати стратегії читання, інтерпретувати професійно орієнтовані тексти, уточнено критерії відбору навчального матеріалу, розроблено модель формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів за допомогою відповідних груп вправ і завдань, подальшого розвитку набуло визначення критеріїв оцінювання рівня сформованості англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів.

Зазначені елементи наукової новизни є обґрунтованими результатами

проведеного здобувачкою дослідження та мають істотне значення для галузі знань Освіта / Педагогіка.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дисертаційної роботи мають практичне значення і можуть, зокрема, бути використаними для здійснення відбору навчального матеріалу, розробки комплексів вправ, використання методичних рекомендацій щодо формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Структура дисертаційної роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Роботу ілюстровано 13 таблицями, 3 рисунками та 13 додатками. Список використаних джерел включає 285 наукових праць, 107 з яких іноземними мовами. Основний зміст дисертації викладено на 188 сторінках.

Дисертація написана державною мовою та оформлена у вигляді рукопису. Її оформлення відповідає вимогам, визначеним наказом МОН України №40 від 12.01.2017р.

У *вступі* викладено актуальність теми роботи, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження. Науковий апарат дослідження визначено точно, відповідно до теми дисертаційної роботи, з урахуванням результатів досліджень та потреб професійної діяльності майбутніх богословів.

У цій структурній частині роботи також визначено наукову новизну, та практичне значення дослідження, подано інформацію про впровадження його основних положень та результатів у навчальний процес Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Івано-Франківської академії Івана Золотоустого, Волинської православної богословської академії, Київської православної богословської академії, подано інформацію про апробацію результатів дослідження, публікації, розкрито особистий внесок

здобувача, зазначено дані про структуру та обсяг дисертації.

У *першому розділі* дисертаційного дослідження розкрито теоретико-методологічні засади формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів. На основі аналізу наукових джерел виокремлено підходи до навчання іноземної мови на філософському, загальнонауковому, конкретно-науковому та технологічному рівнях методології. Аналіз наукових джерел уможливив визначення автором дослідження професійно орієнтованого читання як читання будь-яких іншомовних текстів за фахом, що передбачає оперативну орієнтацію на пошук, відбір, розуміння й обробку отриманої інформації з метою її подальшого застосування в майбутній діяльності. У підрозділі 1.2 також детально описано когнітивні та метакогнітивні стратегії навчання читання майбутніх богословів. Досліджено психологічні передумови формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів: описано психічні процеси і з'ясовано роль цих процесів у формуванні англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів. Автором зазначено, що одиницею професійно орієнтованого навчання є текст – комунікативна одиниця, призначена для формування конкретних навичок та вмінь майбутніх богословів, а також описано функції та властивості професійно орієнтованого тексту для навчання читання майбутніх богословів.

У *другому розділі* здійснено відбір навчальних матеріалів на основі визначених якісних (автентичності, інформативності, критерію мотиваційної цінності, змістової цінності/цікавості текстів для читання, різноманітності, доступності та посиленості, тематичності, відповідності інтересам студентів, міжпредметної координації) та кількісного (обсягу тексту) критеріїв. Обґрунтовано дотекстовий, текстовий і післятекстовий етапи навчання професійно орієнтованого читання майбутніх богословів і розроблено систему вправ і завдань, яка співвідноситься із зазначеними етапами формування

англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні. Створено модель формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, яка призначена для впровадження в межах навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» і включає три етапи навчальної діяльності студентів.

У *третьому розділі* представлено результати методичного експерименту із залученням 49 учасників. Результати експерименту перевірені за допомогою багатофункціонального статистичного критерію F^* – кутового перетворення Фішера. Підтверджено валідність сформульованої гіпотези експерименту щодо ефективності запропонованої методики. Сформульовано методичні рекомендації щодо формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів.

Висновки дисертаційного дослідження структуровано репрезентують узагальнені положення дослідження та розкривають внесок автора у розв'язання представленої в дисертації проблематики. Вони чітко сформульовані та ґрунтуються на отриманих наукових та практичних результатах дослідження.

Список використаних джерел відображає обсяг використаної літератури та рівень вивчення досліджуваної проблеми. Список використаних джерел оформлено відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Додатки дисертаційної роботи містять зразок анкети для опитування студентів, результати опитування студентів, зразок анкети для опитування викладачів, результати опитування викладачів, завдання для доекспериментального та післяекспериментального оцінювання рівня сформованості компетентності у читанні, результати експериментального навчання, комплекси вправ і завдань з укладеної системи вправ, зразок анкети

для післяекспериментального опитування студентів, результати післяекспериментального опитування студентів, силабус і робочу програму навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням», список опублікованих праць за темою дисертації та акти про впровадження результатів дисертаційного дослідження.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в наукових публікаціях. За темою дисертації опубліковано 11 наукових праць, з яких 4 одноосібні наукові статті у фахових наукових виданнях України категорії «Б», рекомендованих МОН України для публікації результатів для здобуття наукових ступенів з напряму, що відповідає галузі знань, за якою виконана дисертація; 1 стаття у закордонному науковому виданні, 5 тез виступів у матеріалах міжнародних та українських науково-практичних конференцій, 1 навчально-методичний посібник у співавторстві «English for Theology Students» англійською мовою. Наукові праці, опубліковані за темою дослідження, містять обґрунтовані наукові результати відповідно до поставлених завдань та характеризуються повним та якісним викладом матеріалів дисертації.

Оцінка рівня виконання наукового завдання та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Визначене здобувачкою наукове завдання, що полягало у науково-теоретичному обґрунтуванні, розробці методики формування англійської професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів і експериментальній перевірці її ефективності, вважаємо виконаним. Його виконання забезпечувалось ґрунтовним опрацюванням літературних джерел, систематизацією концептуальних положень учених щодо питання формування іншомовної комунікативної компетентності у читанні, проблеми формування стратегічної компетентності, особливостей навчання і викладання іноземних мов для спеціальних цілей, розробкою відповідної методики та її подальшої

експериментальної перевірки.

Основні положення дисертаційного дослідження висвітлені з дотриманням логічної послідовності, чіткого викладу інформації та структурованості поданих матеріалів.

Авторка дисертаційної роботи засвідчила високий рівень володіння методами наукового пошуку, про що свідчить відповідність застосованих методів обраній стратегії дослідження та поставленим у роботі завданням, їх взаємодоповнюваність та здатність забезпечити отримання достовірних та об'єктивних даних. Теоретичні методи (критичний аналіз сучасних вітчизняних і зарубіжних наукових джерел із методики, педагогіки, психології, лінгвістики з метою визначення стану досліджуваної проблеми, її методологічних та методичних основ; вивчення нормативної документації, програм навчальних дисциплін з метою узагальнення теоретичних даних із проблеми дослідження; моделювання навчального процесу використовуючи запропоновану методику) дали змогу визначити теоретичні передумови дослідження, сформулювати теоретичні та методичні підходи і принципи, які регулюють процес формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, обґрунтувати зміст навчання і визначити критерії відбору навчального матеріалу. Емпіричні методи (наукове спостереження за організацією навчального процесу з вивчення іноземної мови, вивчення досвіду викладачів щодо формування компетентності в читанні майбутніх богословів, опитування викладачів і студентів щодо ефективності застосування автентичних релігійних текстів, навчальних потреб та інтересів студентів; опитування священників з метою виявлення типових ситуацій їх професійно орієнтованого спілкування; тестування студентів для визначення рівня сформованості англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні на до- та післяекспериментальних зрізах; методичний експеримент, якісний та кількісний аналіз даних для оцінювання рівня сформованості англомовної

професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів) забезпечили збір та обробку емпіричних даних для визначення ефективності розробленої методики, оформлення та опису ходу і результатів експерименту.

Обробка кількісних даних здійснювалася з допомогою багатофункціонального статистичного критерію F^* – кутового перетворення Фішера.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. При рецензуванні дисертації порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) та текстових запозичень не виявлено. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, усі ідеї та наукові положення, викладені у ній, отримані автором особисто.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Відзначаючи серйозність, наукову добросовісність та цінність зазначеного дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне вказати на деякі дискусійні положення та висловити окремі зауваження та побажання.

1. У підрозділі 1.2 розглянуто сучасний стан дослідження проблеми включно з детальним аналізом наявних на сьогоднішній день досліджень питання формування англомовної ПО компетентності в читанні і класифікацією навчальних стратегій іншомовного читання. Було б доречно у цьому підрозділі також описати проведені автором дослідження опитування викладачів англійської мови та студентів – майбутніх богословів.
2. У цьому ж підрозділі на с. 56 дисертації зазначено, що професійна англомовна компетентність в читанні майбутніх богословів включає фонетичну, лексичну та граматичну компетентності. Вважаємо, що зазначену структуру слід доповнити компонентами «вміння читання» та «мовленнєва усвідомленість», які відображені у розробленій системі вправ і завдань (Табл. 2.3 на с.130-131).
3. У підрозділі автор 1.3 детально і послідовно описує експериментальне навчання. На с. 173 вказано, що студенти експериментальної групи

навчалися за експериментальною методикою, а студенти контрольної групи навчалися за традиційною методикою ЗВО. Бажано було б коротко охарактеризувати традиційну методику для виявлення основних відмінностей між експериментальною і традиційною методиками.

Проте висловлені зауваження та рекомендації не є принциповими і не впливають на загалом високу оцінку наукового рівня дисертації.

Висновок. Аналіз дисертації Никіфорчук Жанни Василівни «Формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів» та опублікованих за результатами дисертаційного дослідження наукових праць дає підстави для висновку, що дисертація є оригінальною, самостійною, цілісною, завершеною науковою працею, яка містить наукову новизну, теоретичне і практичне значення, відповідає вимогам спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Дисертація Никіфорчук Ж.В. «Формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів» на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства науки і освіти України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44, що дає підстави для присудження Никіфорчук Жанні Василівні наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри англійської філології

та методики навчання англійської мови

Тернопільського національного педагогічного

університету імені Володимира Гнатюка

Дацків О.П.